

AJUNTAMENT DE LES BORGES DEL CAMP

**Festa Major
en honor de la
Mare de Déu de la Riera
1993**

**Pregó
de Festa Major**

Joaquim Mallafré i Gavaldà

Lingüista i traductor

Pregó de Festa Major

M'han convidat a fer el pregó de Festa Major i voldria estar a l'altura d'altres persones que m'han precedit: insignes pel càrrec, per l'estudi de les vostres -i nostres- coses, amb una dedicació que basteix l'edifici de la comprensió de nosaltres mateixos, del nostre país, de la cursa atrafegada, constant, per una vida humana plena, una vida a vegades desagradable –la guerra de Bòsnia, l'assassinat de nens i d'indígenes o l'agressivitat, de més a prop, de fanàtics del futbol o de la violència política ens renoven inquietuds que semblaven pròpies de fosques èpoques remotes- , però on hi ha encara, hi ha d'haver sempre, un espai per a l'esperança, una llavor de confiança davant els gestos d'acolliment, de sacrifici solidari que, encara que no surtin tant als diaris, són presents a la nostra vida si els volem veure. Però no toca aquí fer un sermó.

Què us puc dir que em valgui, no pas l'admiració, sinó l'acceptació entre vosaltres?

Les Borges és un punt de la meva geografia. No he viscut a fons les vostres coses, però els petits detalls, les petites anècdotes també ens fan i ens donen sentit de comunitat. Les Borges és per a mi la parada a l'estació abans d'arribar a Riudecanyes des de Reus: l'etapa cap a les meves arrels del Baix Camp. També és el pas cap al Montsant, tot aturant-m'hi a comprar l'esmorzar: una coca amb recapte, un pastisset d'espinacs i pinyons o uns bunyols de Quaresma; la visita a l'ermita; l'ocasió de saludar Ferran Jové; l'article per a la vostra revista; una conferència escoltada amb benevolència; la trobada amb l'Andreu, amb una antiga alumna de l'institut en entrar al restaurant, o amb els Pagès o amb la Mercè, o saludar el vostre alcalde amb qui coincidim en bastants d'actes culturals. I la Missa del Gall, on vinc de fa uns quants anys, perquè és tradicional sense enfarfecs i s'hi senten unes veus potents que repeteixen uns cants que havia sentit ja de petit, sense necessitat de megafonia estrident. I també perquè, quan s'acaba la missa, el Ramon Martí, em deixa tastar un torró cremat d'aquí, que es fon al paladar amb la dolçor de l'ou i de l'ametlla. I sobretot perquè ja fa molts anys que m'ofereix la seva amistat.

Ja veieu, doncs, que aquestes petites grans coses fan que el meu pregó no sigui una acceptació convencional i desmenjada d'un professor foraster, sinó que tingui aquell punt d'il·luminació necessari en tot acte i contacte humans.

La Festa Major és conservadora però no reaccionària. Al capdavall la tradició es va fent i transformant. Els homes i els actes canvien però la Festa és el fil conductor que conserva la mateixa identitat. Com les cèl·lules del cos, que es renoven gairebé del tot sense amenaçar la unitat de la persona.

Em vull fixar breument en un exemple: una mostra de devoció popular, acomboiada i amanida per l'autoritat eclesiàstica, com els goigs. Al fons de cantarelles i conceptes que ens poden semblar tòpics hi ha alguna cosa viva. Els conceptes teològics són pintats

amb realitats properes, que tots reconeixem. Veure la divinitat en els elements naturals o la religiositat a partir del món és a la base de moltes creences.

He repassat, doncs, els Goigs de la Mare de Déu de la Riera, que va recollir en catorze facsímils Joan Roig i Montserrat. La lectura no busca cap anàlisi tècnica sinó una breu reflexió sobre els canvis que es veuen en els tres textos literaris dels goigs que ens han pervingut, amb desplaçament gradual en els tres textos de tres elements naturals que els presideixen i que informen la vida d'aquestes contrades: l'aigua, el foc i el vent. Aquests elements tan pròxims seran el vehicle d'una fe sobrenatural que no defuig la presència i les mancances del nostre paisatge més immediat.

L'advocació a la Verge, per començar, ja sofreix algunes modificacions. Si en el primer text ens adreçem a la Sobirana Emperadora, el domini temporal s'eleva a l'alta esfera del segon text, identificada amb el miracle de claror de l'Estel de l'alba en el tercer. Stella matutina del Rosari que enllaça amb les lletanies de la vuitena estrofa del primer goig: Salus infirmorum, Consolatrix afflictorum, on s'hi afegeix una lletania més directa: en temps de seca feu que tinguem collita.

El primer goig és el que més detalladament explica el descobriment de la imatge. El pastor que busca l'ovella descarriada és l'anècdota fàcilment convertible en els vells símbols del tresor ocult i del Bon Pastor. La Verge només es troba quan ens preocupem per les ovelles descarriades. Ella protegeix els cegos, coixos, tullits i parteres, des de la baixa -el turó és a l'abast, no massa alt que no hi puguem arribar-, però alta Muntanya pel seu significat, que trobem al segon goig.

Hi ha d'altres imatges més intercanviables amb d'altres manifestacions del gènere: la devoció dels borgetans, la protecció contra les amenaces del món... Però centrem-nos en els tres elements que assenyalàvem.

El primer goig és presidit per l'aigua: el mar, origen de tota vida és part del nom de MARIa, mar de la gràcia, mar immens sense ribera. Però l'aigua salada es fa dolça en la Riera abundant que invoquem. És el Riu del Paradís d'on surt la Riera que rega aquesta terra. La Verge s'ha lligat així a una nostra necessitat primordial.

Aquest element té molta importància en el segon goig: En lloc d'estèrils arenes isquéreu. És encara Mar de dolçura que dona aigua per a les mines tot ensolsint entre ruïnes l'amargura de la culpa; Arc sou que aigua pronostica. Tant l'aigua real com l'aigua de la vida sobrenatural: Riera celestial d'aigua divina naixent de font cristal·lina per a remei universal. Però en el segon goig es fa la llum, surt el sol. La Llum de la nit és lligada amb l'aigua, perquè també és núvol: El sol converteix els amargs vapors en dolços a través de Vós, Núvol. I en tant que Fe brillant Maria és llàntia inflamada, claríssim dia.

En el tercer text aigua i llum són presents encara. Vós sou l'arc de Sant Martí que esbandiu la tempesta, la Llum primera, però s'hi introdueix un tercer element: l'aire, el vent: Protegiu-nos de tot vent d'adversitat. Hem de recórrer a l'alenada de l'ermita per a esvaïr les malures. Ella és el bàlsam guaridor. Quan fa vent tenim fred i quan la suor freda de la mort ens amari, que la Mare de Déu de la Riera i Sant Josep ens la temperi.

Bona mort quan sigui l'hora diu la jaculatòria popular. I els textos dels goigs reproduïxen el cicle de la vida amanit amb els fenòmens de l'experiència: l'aigua, perquè com ens recorda Salvador Espriu:

Jo sóc d'una petita terra
sense rius de debò, sovint assedegada de pluja,
pobra d'arbres, gairebé privada de boscos,
escassa de planures, excessiva de muntanyes,
estesa per llevant al llarg de la vella mar...

La llum que amara el Baix Camp amb els tons daurats que tant captivaven Joan Miró, enguany recordat especialment, té el contrapunt en la claror que també ens amenaça quan ve del foc destructor, dels nostres baixos instints, sí, però també del que crema la nostra terra resseca.

Sort que el vent que el produeix també esbandeix el mal, tal com ho fa amb les boires i la pol·lució.

Els borgetans amb els seus goigs canten a la Verge i li demanen ajut i hi confien sense oblidar els elements que tenen més a prop. La Divinitat es fa transparent a través del món en uns versos senzills, recoberts amb un pèl de retòrica que ens podríem veure temptats de rebutjar, però en el fons dels quals s'hi pot trobar una espurna de poesia real, és a dir, de Fe i de Vida.

Que la vostra Festa Major en sigui l'esclat!

Joaquim Mallfrè
Lingüista i traductor
Les Borges del Camp 5 de setembre de 1993